РЕФЕРАТИВНО-НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

ISSN 2521-1463

СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА.

Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

ОНЛАЙН-ЖУРНАЛ ЗАСНОВАНО У 2016 РОЦІ

НОМЕР ЖУРНАЛУ

Том 3
№ 1 (13)

Січень – лютий 2018 р.

DOI 10.53672/ej.1.2018

expertize-journal.org.ua

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Назаров О. А.
Євдокимова Н. О.
Кириченко О. А.
Калинка Г. І.
Цільмак О. М.
Мотлях О. І.

Барко В. І.
Лефтеров В. О.
Коренюк П. І.
Алікіна Н. В.
Попова Г. В.
Вітомський Ю. Л.

Землянська О. В.

Чернякова О. В.
Большаков С. І.
Тунтула О. С.
Ткач Ю. Д.
Єгорова Т. М.
Лисенко А. Б.

Шаповалов В. О.
Савкіна Т. В.
Савостін О. П.
Безушко С. В.
Вербина Ю. В.
Хлонь О. М.

Інститут психологічної експертизи і поліграфа Kyiv

ВИДАЄТЬСЯ ЗА СПРИЯННЯ

Київського міжнародного судово-експертного інституту психологічної експертизи і досліджень на поліграфі

ROR 02xc7et08

Номер на сайті

ISSN 2521-1463

ЗАСНОВНИК І ВИДАВЕЦЬ
Назаров Олег Анатолійович
канд. психол. наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва, судовий експерт

ВИДАВНИК НАЗАРОВ О. А.

Судово-психологічна експертиза

Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

Реферативно-науковий online журнал
Електронне видання
Засновано у травні 2016 року

2018. Том 3, № 1 (13)

Січень–лютий 2018 року

Київ · 2018
expertize-journal.org.ua

DOI: 10.53672/ej.1.2018
УДК 159:34(05)+159:371(05)+347.948
ББК 67.5:88.4
С89

ISSN 2521-1463 (Online)
EAN-13 9772521146000
Ідентифікатор медіа R40-05509

Засновник і видавець: кандидат психологічних наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва Назаров Олег Анатолійович

Видається за сприяння ТОВ «Київський міжнародний судово-експертний інститут психологічної експертизи і досліджень на поліграфі», ROR 02xc7et08

С89 **Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці** : реферативно-науковий online журнал. — 2018. Т. 3, № 1 (13) (січень–лютий 2018 р.). — Київ : Видавник Назаров О. А., 2018. — 28 с. — URL: expertize-journal.org.ua.

Номер містить оригінальні статті й реферати праць з юридичної психології, судової експертизи та суміжних галузей, а також новини журналу.

Редакційна колегія не завжди поділяє позицію авторів

За точність викладеного матеріалу відповідальність покладається на авторів

Рукописи можуть рецензуватися і не повертаються

Авторські права на матеріали належать їхнім авторам. Матеріали журналу поширюються на умовах ліцензії Creative Commons «Із Зазначенням Авторства 4.0 Міжнародна» (CC BY 4.0), крім першоджерел рефератів і передрукованих матеріалів, права на які належать їхнім правовласникам.

Редакційні правки, скорочення та зміна назви матеріалу погоджуються з автором до публікації

За достовірність інформації, що міститься в опублікованих матеріалах, відповідальність несуть автори

© Автори матеріалів, 2018
© Видавник Назаров О. А., 2018

Редакційна колегія

Головний редактор — видавець (засновник видання)

Назаров О. А. — канд. психол. наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва, атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 2000 р., поліграфолог, правознавець. ORCID 0000-0002-3427-1162

Заступники головного редактора

Євдокимова Н. О. — д-р психол. наук, професор; напрям наукових робіт — психологічні науки. ORCID 0000-0002-8789-278X

Кириченко О. А. — д-р юрид. наук, професор, завідувач кафедри права факультету бізнесу, адміністрування та права Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика, наукова спеціальність 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; напрям наукових робіт — юридичні науки. ORCID 0000-0002-8748-6431

Відповідальний секретар

Калинка Г. І. — фахівець факультету бізнесу, адміністрування та права Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика, ад'юнкт зі спеціальності 19.00.06 — юридична психологія, здобувач наукового ступеня доктора філософії у галузі юридичної психології. ORCID 0000-0002-6113-7778

Члени редакційної колегії

Цільмак О. М. — д-р юрид. наук, канд. психол. наук, професор, завідувачка кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія», полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0001-7348-4876

Мотлях О. І. — д-р юрид. наук, професор, провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем досудового розслідування Навчально-наукового інституту № 1 Національної академії внутрішніх справ, поліграфолог, заслужений юрист України. ORCID 0000-0002-6135-9952

Барко В. І. — д-р психол. наук, професор, головний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії психологічного забезпечення Державного науково-дослідного інституту МВС України, поліграфолог, полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0003-4962-0975

Лефтеров В. О. — д-р психол. наук, професор, проректор Міжнародного університету, полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0002-9163-0555

Коренюк П. І. — д-р екон. наук, професор, академік (дійсний член) Академії економічних наук України, завідувач кафедри менеджменту організацій і адміністрування Дніпровського державного технічного університету. ORCID 0000-0001-8321-3199

Алікіна Н. В. — канд. психол. наук, старший науковий співробітник, експерт вищого кваліфікаційного класу, працювала тривалий час на посадах голови секції судової психологічної експертизи Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України, головним експертом лабораторії криміналістичних експертиз Київського науково-дослідного інституту судових експертиз, атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження» до 2016 р., стаж експертної роботи з 1978 р. ORCID 0000-0002-0166-4437

Попова Г. В. — канд. психол. наук, доцент, підполковник міліції у відставці. ORCID 0000-0003-3814-4037

Вітомський Ю. Л. — канд. психол. наук, офіцер запасу СБ України. ORCID 0009-0004-5206-5065

Землянська О. В. († 06.07.2020) — д-р психол. наук, професор, професор кафедри соціології та психології факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ, полковник міліції у відставці. ORCID 0000-0001-6547-2621

Чернякова О. В. — канд. психол. наук, доцент, завідувачка кафедри психології та філософії Київського університету інтелектуальної власності та права. ORCID 0000-0002-0384-4829

Большаков С. І. — канд. військ. наук, доцент, керівник ТОВ «Науково-дослідний інститут судової експертизи та оцінки», атестований судовий експерт за спеціальностями 11.1 «Дослідження документів бухгалтерського, податкового обліку і звітності» та 12.2 «Визначення вартості колісних транспортних засобів та розміру збитку, завданого власнику транспортного засобу», суб'єкт оцінки майна та майнових прав, полковник ЗСУ у відставці. ORCID 0000-0003-2394-0225

Тунтула О. С. — канд. юрид. наук, доцент, доцент кафедри цивільного та кримінального права і процесу юридичного факультету Чорноморського національного університету імені Петра Могили, наукова спеціальність 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. ORCID 0000-0002-1699-1668

Ткач Ю. Д. — канд. юрид. наук, доцент кафедри криміналістики Одеського державного університету внутрішніх справ, наукова спеціальність 12.00.09 — кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза. ORCID 0009-0006-3675-2548

Єгорова Т. М. — старший науковий співробітник Полтавського відділення Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, голова секції судової психологічної експертизи Науково-консультативної та методичної ради з проблем судової експертизи при Міністерстві юстиції України з 2015 р., атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 2000 р. ORCID 0000-0002-4097-5449

Лисенко А. Б. — голова професійної громадської організації «Колегія поліграфологів України», директор Комітету з освіти правління громадської професійної організації «Міжнародна асоціація професіоналів в поліграфології» (AIPP, Мексика), експерт-аналітик 1 категорії, поліграфолог, підполковник СБУ в запасі. ORCID 0000-0002-8131-9931

Шаповалов В. О. — головний редактор журналу «Оцінка достовірності: наукові дослідження та практика», атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження» (2016 р.), старший науковий співробітник науково-дослідного відділу (проблем психологічного вивчення особового складу) Науково-методичного центру кадрової політики Міністерства оборони України (2020 р.), поліграфолог. ORCID 0009-0004-0472-6201

Савкіна Т. В. — старший науковий співробітник лабораторії почеркознавчих, лінгвістичних, психологічних, мистецтвознавчих досліджень Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 1998 р. ORCID 0009-0007-9784-2253

Савостін О. П. — старший судовий експерт відділу почеркознавчих досліджень лабораторії криміналістичних видів досліджень Одеського науково-дослідного інституту судової експертизи Міністерства юстиції України, психолог — судовий експерт другого кваліфікаційного класу комунальної установи «Одеський обласний медичний центр психічного здоров'я», атестований судовий експерт за спеціальністю 14.1 «Психологічні дослідження», стаж експертної діяльності з 1982 р. ORCID 0009-0003-6666-0247

Безушко С. В. — канд. пед. наук, доцент. ORCID 0009-0008-2069-1642

Вербина Ю. В. — канд. психол. наук, доцент кафедри психології та педагогічної освіти Міжнародного класичного університету імені Пилипа Орлика. ORCID 0009-0004-2947-9251

Хлонь О. М. — канд. психол. наук, доцент, доцент кафедри психології та філософії Київського університету інтелектуальної власності та права. ORCID 0000-0001-9733-8531

Зміст

ПЕРЕДМОВА **6**

РОЗДІЛ 1. НАУКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ (СТАТТІ, РЕФЕРАТИ СТАТЕЙ) **7**

1.1. Теорія та історія застосування спеціальних знань **8**

Петрюк П. Т., Перевозна Т. А., Кузьмінов В. Н. Комплексна судова психолого-психіатрична експертиза: варіанти помилкового призначення . **8**

Холопова Е. Н. **Судово-психологічна експертиза під** час дослідження обставин, що виключають злочинність діяння **10**

1.2. Судово-психологічна експертиза: методичні підходи до вирішення завдань **12**

Компанець Н. М. **Проблеми діагностики** в юридичній психології та експертизі на прикладі визначення емоційно-психологічного стану дитини і прихильності до батьків **12**

Ірхін Ю. Б. **Дедуктивно-кримінологічний підхід** у психологічному моделюванні особи ймовірного злочинця **14**

1.3. Правове та науково-прикладне забезпечення професійної діяльності **16**

Американська асоціація поліграфологів акредитувала 32 школи у світі, що готують і навчають поліграфологів за стандартами APA **16**

1.4. Точка зору фахівця **18**

Ілейко В. Р., Каніщев А. В. Спірні питання законодавчого і нормативного регулювання комплексної судової психолого-психіатричної експертизи в Україні **18**

1.5. Юридична практика **20**

Каніщев А. В. **Основні недоліки** призначення комплексної судової психолого-психіатричної експертизи в кримінальному процесі **20**

1.6. Сторінка вченого **22**

Каніщев А. В. **Аналіз практики** призначення комплексної судової психолого-психіатричної експертизи щодо неповнолітніх обвинувачених . **22**

ЧИТАЧІ ТАКОЖ ШУКАЮТЬ **24**

Передмова

СЛОВО РЕДАКЦІЇ

Журнал «Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці» — реферативно-науковий. Він поєднує дві ознаки, визначені ДСТУ 3017:2015: науковий журнал містить публікації про теоретичні й прикладні дослідження, а реферативний — упорядковану сукупність бібліографічних записів разом із рефератами. Тому в номері є оригінальні статті, вперше оприлюднені в нашому виданні, і реферати праць, які вже виходили в інших виданнях, на офіційних сайтах або в судових рішеннях. Кожен реферат має позначку «Реферат», анотацію та бібліографічний опис першоджерела: за кілька хвилин ви дізнаєтеся головне й зможете прочитати оригінал повністю.[6]

Шановні читачі! Кожен висновок судового експерта починається з питання, на яке ще ніхто не дав відповіді. У номері 2018. Том 3, № 1 (13) ми зібрали 8 матеріалів, які допомагають шукати такі відповіді: теорія та історія спеціальних знань, судово-психологічна експертиза, нормативне регулювання експертизи, досвід фахівців.

> *Новина зі світу судової експертизи. 9 січня 2018 р. набрав чинності наказ МВС України від 13 листопада 2017 р. № 920, яким затверджено Інструкцію про порядок використання поліграфів у Національній поліції України. Опитування з використанням поліграфа проводять під час вступу кандидатів на службу, атестації поліцейських, за власною ініціативою особи та в оперативно-розшуковій діяльності.*[7]

Свіжі події професійного життя ми зібрали в розділі «Новини журналу». Повертайтеся до архіву журналу частіше: щотижня тут з'являються нові матеріали, а редакція чекає на ваші статті.

Редакція журналу

РОЗДІЛ 1. НАУКОВІ ПУБЛІКАЦІЇ (СТАТТІ, РЕФЕРАТИ СТАТЕЙ)

Позначки: «Анотація» — оригінальний матеріал, уперше оприлюднений у журналі; «Реферат» — стислий виклад праці або офіційного документа, уперше оприлюднених в іншому виданні чи на іншому ресурсі; під кожним рефератом наведено відомості про першу публікацію; наявний DOI зазначено біля відомостей про оприлюднення. Цифри у квадратних дужках відсилають до списку References після кожної публікації: описи за ДСТУ 8302:2015, українські й російські назви подано латиницею (транслітерація за постановою Кабінету Міністрів України від 27.01.2010 № 55), їхній переклад англійською — у квадратних дужках.

Читачеві. За кожною публікацією цього номера стоять реальні справи: кримінальні провадження, сімейні спори, позови про відшкодування моральної шкоди, перевірки із застосуванням поліграфа. Анотація допоможе швидко зорієнтуватися, а повний текст за посиланням відкриє методики, аргументи сторін і правові позиції Верховного Суду, які можуть знадобитися у вашій наступній справі. Читайте, порівнюйте з власною практикою і діліться знайденим з колегами.

1.1. ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ЗАСТОСУВАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ

КОМПЛЕКСНА СУДОВА ПСИХОЛОГО-ПСИХІАТРИЧНА ЕКСПЕРТИЗА: ВАРІАНТИ ПОМИЛКОВОГО ПРИЗНАЧЕННЯ[1] *(мова оригіналу — російська; назву подано в перекладі)*

Петрюк П. Т., Перевозна Т. А., Кузьмінов В. Н.

Реферат. Практика свідчить, що під час призначення комплексної судової психолого-психіатричної експертизи (КСППЕ) часто помиляються з її родом, обираючи однорідну експертизу замість комплексної або навпаки. Петрюк П. Т., Перевозна Т. А. і Кузьмінов В. Н., працюючи на базі Інституту неврології, психіатрії та наркології АМН України й Харківської обласної клінічної психіатричної лікарні № 3 (Сабурова дача), систематизують такі помилки на матеріалі експертної практики. Правовою основою КСППЕ автори називають Конституцію України, закони «Про психіатричну допомогу» і «Про судову експертизу», ЦПК та КПК України; експертизи проводять амбулаторно або стаціонарно переважно в державних і комунальних установах системи МОЗ. Виокремлено п'ять варіантів помилкового призначення. Перший: КСППЕ призначають, коли досить однорідної судово-психіатричної експертизи (приклад зі вбивством за маячними мотивами особою, яка тривало хворіє на шизофренію). Другий: у постанові про призначення КСППЕ немає жодного питання до психолога, що пояснено плутаниною та впливом публікацій, які перебільшують роль КСППЕ й відносять юридичний критерій осудності до компетенції психолога. Третій: призначають судово-психіатричну експертизу, але ставлять питання психологові (про афект, індивідуально-психологічні особливості); трапляється й плутанина компетенції психолога та сексолога. Четвертий: психіатричні питання сформульовано правильно, проте слідчий не бачить обставин, що потребують психолога, найчастіше щодо афекту (ст. 103, 116 КК) і відставання неповнолітнього в психічному розвитку внаслідок соціально-педагогічної занедбаності (ст. 433 КПК), всупереч постановам Пленуму Верховного Суду України від 07.02.2003 № 2 і від 16.04.2004 № 5. П'ятий: КСППЕ призначають там, де досить однорідної судово-психологічної експертизи, як у прикладі з третьою повторною експертизою щодо афекту. Автори обстоюють принцип всебічного, повного й об'єктивного дослідження обставин справи, право експерта включати до висновку обставини, про які його не питали (п. 5 ст. 147 ЦПК), і наголошують на потребі міжвідомчої інструкції про організацію та проведення КСППЕ, якої в Україні досі немає.

Ключові слова: комплексна судова психолого-психіатрична експертиза, призначення експертизи, помилки призначення, однорідна експертиза, компетенція експерта-психолога, компетенція експерта-психіатра, сильне душевне хвилювання, неповнолітні обвинувачені, постанови Пленуму Верховного Суду України.

Complex Forensic Psychological and Psychiatric Examination: Variants of Erroneous Appointment

Petriuk P. T., Perevozna T. A., Kuzminov V. N.

Abstract. Expert practice shows that when a complex forensic psychological and psychiatric examination (CFPPE) is ordered, the kind of examination is often chosen wrongly, single-discipline instead of complex or the other way round. Petriuk P. T., Perevozna T. A. and Kuzminov V. N., working at

the Institute of Neurology, Psychiatry and Narcology of the Academy of Medical Sciences of Ukraine and Kharkiv Regional Clinical Psychiatric Hospital No. 3 (Saburova Dacha), systematise such errors. The legal basis of CFPPE comprises the Constitution of Ukraine, the laws On Psychiatric Care and On Forensic Examination, and the Civil and Criminal Procedure Codes; examinations are performed on an outpatient or inpatient basis, mostly in state and municipal institutions of the Ministry of Health. Five variants of erroneous appointment are identified: a CFPPE is ordered where a forensic psychiatric examination would suffice, as in a homicide committed for delusional motives by a person with long-standing schizophrenia; a CFPPE is ordered without a single question for the psychologist; a psychiatric examination is ordered but includes questions on affect or personality that belong to the psychologist; the psychiatric questions are correct, but the investigator overlooks circumstances requiring a psychologist, most often affect (Articles 103 and 116 of the Criminal Code) and developmental delay of a juvenile caused by social and educational neglect (Article 433 of the Criminal Procedure Code), contrary to Supreme Court Plenum resolutions No. 2 of 2003 and No. 5 of 2004; and a CFPPE is ordered where a forensic psychological examination alone would be enough. The authors uphold the principle of comprehensive, complete and objective investigation, the expert's right to report relevant circumstances not covered by the questions, and call for an interdepartmental instruction on CFPPE, which Ukraine still lacks.

Keywords: complex forensic psychological and psychiatric examination, appointment of examination, erroneous appointment, expert competence, forensic psychologist, forensic psychiatrist, affect, juvenile defendants, Supreme Court of Ukraine.

Першоджерело: *Петрюк П. Т., Перевозная Т. А., Кузьминов В. Н. Комплексная судебная психолого-психиатрическая экспертиза: варианты ошибочного назначения. Актуальные вопросы современной психиатрии и наркологии : сб. науч. работ Ин-та неврологии, психиатрии и наркологии АМН Украины и Харьков. обл. клин. психиатр. больницы № 3 (Сабуровой дачи), посвящ. 210-летию Сабуровой дачи / под общ. ред. П. Т. Петрюка, А. Н. Бачерикова. Киев ; Харьков, 2010. Т. 5.*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 25.07.2013.*

References

1. Petriuk P. T., Perevozna T. A., Kuzminov V. N. Kompleksna sudova psykholoho-psykhiatrychna ekspertyza: varianty pomylkovoho pryznachennia [Complex Forensic Psychological and Psychiatric Examination: Variants of Erroneous Appointment] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2018. Vol. 3, No. 1 (13). URL: https://expertize-journal.org.ua/psihologicheskaya-ekspertiza/160-kompleksnaya-sudebnaya-psikhologo-psikhiatricheskaya-ekspertiza-varianty-oshibochnogo-naznacheniya (onovlena versiia vid 28.07.2013). [in Ukrainian].

2. Petryuk P. T., Perevoznaya T. A., Kuzminov V. N. Kompleksnaya sudebnaya psikhologo-psikhiatricheskaya ekspertiza: varianty oshibochnogo naznacheniya. Aktualnye voprosy sovremennoy psikhiatrii i narkologii : sb. nauch. rabot In-ta nevrologii, psikhiatrii i narkologii AMN Ukrainy i Kharkov. obl. klin. psikhiatr. bolnitsy № 3 (Saburovoy dachi), posvyashch. 210-letiyu Saburovoy dachi / pod obshch. red. P. T. Petryuka, A. N. Bacherikova. Kiev ; Kharkov, 2010. T. 5. URL: http://www.psychiatry.ua/books/actual/paper081.htm (data zvernennia: 04.11.2026). [in Russian].

СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА ПІД ЧАС ДОСЛІДЖЕННЯ ОБСТАВИН, ЩО ВИКЛЮЧАЮТЬ ЗЛОЧИННІСТЬ ДІЯННЯ[1]

(мова оригіналу — російська; назву подано в перекладі)

Холопова Е. Н.

Реферат. У слідчій і судовій практиці виникають ситуації, коли обставини, що виключають злочинність діяння, неможливо дослідити без психологічних знань у формі експертизи, а висновок судово-психологічної експертизи (СПЕ) може бути одним із доказів необхідної оборони та її ексцесу. Холопова Е. Н. розглядає завдання й можливості СПЕ щодо кожної з таких обставин за Кримінальним кодексом російської федерації, спираючись на норми ч. 2 ст. 37, ч. 2 ст. 39, ст. 40 і 42 КК рф, а також на праці юристів і психологів (зокрема класифікацію примусу В. В. Калугіна). Для необхідної оборони авторка розрізняє небезпеку як об'єктивно шкідливий чинник і як суб'єктивне переживання, очікування небезпеки, страх. Експерт-психолог аналізує співвідношення свідомого й несвідомого в поведінці того, хто обороняється, мотивацію його дій та емоційні стани (психічну напруженість, фрустрацію, стрес, розгубленість, афект); наголошено, що страх і жорстокість взаємопов'язані, тому особа нерідко діє щодо нападника жорсткіше, ніж потрібно. Для крайньої необхідності сформульовано три завдання СПЕ: схарактеризувати психологічні складники екстремальної ситуації та її вплив на поведінку, розкрити механізм ухвалення рішення, визначити, чи усвідомлювала особа можливість заподіяти рівну або більшу шкоду. Щодо фізичного та психічного примусу розмежовано непереборний і переборний примус, інформаційний вплив через погрози й безпосередній вплив на несвідоме (гіпноз, психокодування); больовий поріг як суб'єктивний критерій переборності, на думку авторки, слід виявляти психофізіологічною експертизою, обов'язковою в разі застосування ст. 40 КК. Оцінюючи обґрунтований ризик, експерт ураховує специфіку діяльності, особистісні якості того, хто ризикує, та обставини, що обмежують або розширюють можливість ухвалити рішення. У справах про виконання незаконного наказу психолог оцінює вплив психологічного примусу на підлеглого, його психологічні особливості та складники мотиву. Авторка доходить висновку, що ці напрями СПЕ розроблено недостатньо й вони потребують подальшого дослідження; для експертів і юристів праця окреслює коло питань, які можна ставити перед психологом у справах про поведінку особи в критичних ситуаціях.

Ключові слова: судово-психологічна експертиза, обставини, що виключають злочинність діяння, необхідна оборона, ексцес оборони, крайня необхідність, фізичний і психічний примус, обґрунтований ризик, виконання наказу, емоційні стани, страх.

Forensic Psychological Examination in the Study of Circumstances Precluding the Criminality of an Act

Kholopova E. N.

Abstract. Investigative and judicial practice regularly faces situations in which circumstances precluding the criminality of an act cannot be assessed without psychological expertise, and the opinion of a forensic psychological examination may serve as evidence of necessary defence and of its excess. Kholopova E. N. examines the tasks and capabilities of forensic psychological examination with regard to each such circumstance under the Criminal Code of the russian federation (Article 37(2), Article 39(2), Articles 40 and 42). For necessary defence, she distinguishes danger as an objectively harm-

ful factor from danger as a subjective experience of threat and fear; the expert analyses the balance of conscious and unconscious components in the defender's behaviour, his or her motivation and emotional states such as mental tension, frustration, stress, confusion and affect, bearing in mind that fear and cruelty are interrelated. For extreme necessity, three tasks are formulated: to characterise the psychological components of the extreme situation, to reveal the decision-making mechanism and to determine whether the person was aware of possibly causing equal or greater harm. Regarding physical and mental coercion, the author distinguishes irresistible and resistible coercion, as well as informational pressure through threats and direct influence on the unconscious, and argues that the pain threshold should be assessed by a mandatory psychophysiological examination. For justified risk, the expert takes into account the nature of the activity, the personality of the risk-taker and situational constraints; in cases of executing an unlawful order, the psychologist assesses the impact of psychological coercion, the subordinate's psychological features and the components of motive. The author concludes that these areas of forensic psychological examination remain underdeveloped.

Keywords: forensic psychological examination, circumstances precluding criminality, necessary defence, excess of defence, extreme necessity, coercion, justified risk, unlawful order, emotional states, fear.

Першоджерело: *Холопова Е. Н. Судебно-психологическая экспертиза при исследовании обстоятельств, исключающих преступность деяния. Законность. 2005. № 10.*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 27.07.2013.*

References

1. Kholopova E. N. Sudovo-psykholohichna ekspertyza pid chas doslidzhennia obstavyn, shcho vykliuchaiut zlochynnist diiannia [Forensic Psychological Examination in the Study of Circumstances Precluding the Criminality of an Act] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2018. Vol. 3, No. 1 (13). URL: https://expertize-journal.org.ua/psihologicheskaya-ekspertiza/174-sudebno-psikhologicheskaya-ekspertiza-pri-issledovanii-obstoyatelstv-isklyuchayushchikh-prestupnost-deyaniya (onovlena versiia vid 06.11.2026). [in Ukrainian].

2. Kholopova E. N. Sudebno-psikhologicheskaya ekspertiza pri issledovanii obstoyatelstv, isklyuchayushchikh prestupnost deyaniya. Zakonnost. 2005. № 10. URL: http://www.juristlib.ru (data zvernennia: 04.11.2026). [in Russian].

1.2. СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА: МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИРІШЕННЯ ЗАВДАНЬ

ПРОБЛЕМИ ДІАГНОСТИКИ В ЮРИДИЧНІЙ ПСИХОЛОГІЇ ТА ЕКСПЕРТИЗІ НА ПРИКЛАДІ ВИЗНАЧЕННЯ ЕМОЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО СТАНУ ДИТИНИ І ПРИХИЛЬНОСТІ ДО БАТЬКІВ[1]

(мова оригіналу — російська; назву подано в перекладі)

Компанець Н. М.

Реферат. Наукова замітка подає тези виступу Компанець Н. М., старшої наукової співробітниці лабораторії інтенсивної педагогічної корекції Інституту спеціальної педагогіки АПН України, на Першій установчій конференції Всеукраїнської психодіагностичної асоціації (Київ, 16 вересня 2016 р.). Доповідь присвячено проблемам діагностики в юридичній психології та судовій експертизі на прикладі визначення емоційно-психологічного стану дитини та її прихильності до батьків. Авторка виходить з того, що юридична психологія вивчає психічні особливості людей і груп людей, які є суб'єктами правової активності в межах наявних процесів правового регулювання. Участь експертів-психологів, за Компанець Н. М., можлива в усіх справах, змістом яких є міжособистісні стосунки. Мета такої участі може полягати в тому, щоб виявити в дієздатного суб'єкта непатологічні психічні аномалії, які заважають адекватно відображати дійсність; установити психологічну сумісність подружжя та можливість усунення епізодичних конфліктів; установити психологічну сумісність дітей з кожним із батьків, усиновлювачів, опікунів; визначити можливості конкретних осіб щодо забезпечення виховання дітей; установити здатність свідків правильно сприймати події, що мають значення для справи, і давати про них правильні (адекватні) показання. Повний виклад доповіді міститься в презентації, доданій до матеріалу. Компанець Н. М. — кандидат психологічних наук, дитячий психолог, з 1993 р. працює за методиками Зайцева, має авторські розробки з навчання читання й математики, відображені в 10 навчальних посібниках. Матеріал стане в пригоді експертам-психологам і юристам у сімейних спорах щодо виховання дітей.

Ключові слова: юридична психологія, судово-психологічна експертиза, психодіагностика, емоційно-психологічний стан дитини, прихильність до батьків, психологічна сумісність, сімейні спори, експерт-психолог.

Problems of Diagnostics in Legal Psychology and Forensic Examination: The Case of Assessing a Child's Emotional and Psychological State and Attachment to Parents

Kompanets N. M.

Abstract. This short scientific note presents the theses of a talk given by Kompanets N. M., senior researcher at the Laboratory of Intensive Pedagogical Correction of the Institute of Special Pedagogy of the Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine, at the First Founding Conference of the All-Ukrainian Psychodiagnostic Association in Kyiv on 16 September 2016. The talk addresses diagnostic problems in legal psychology and forensic examination, using the assessment of a child's emotional and psychological state and attachment to parents as an example. The author defines legal psychology as the study of the mental characteristics of individuals and groups who act as subjects of legal activity

within existing processes of legal regulation. In her view, forensic psychologists may take part in any case concerning interpersonal relations in order to identify non-pathological mental anomalies that prevent a legally capable person from perceiving reality adequately, to establish the psychological compatibility of spouses and the possibility of resolving episodic conflicts, to establish the psychological compatibility of children with each parent, adoptive parent or guardian, to determine whether particular persons can ensure a child's upbringing, and to assess whether witnesses are able to perceive relevant events correctly and give adequate testimony. The full talk is available as an attached presentation. The note is relevant to forensic psychologists and lawyers dealing with family disputes over children.

Keywords: legal psychology, forensic psychological examination, psychodiagnostics, child's emotional state, attachment to parents, psychological compatibility, family disputes, forensic psychologist.

Першоджерело: *Компанець Н. Проблеми діагностики в юридичній психології та експертизі на прикладі визначення емоційно-психологічного стану дитини і прихильності до батьків : презентація доповіді.*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 09.11.2016.*

References

1. Kompanets N. M. Problemy diahnostyky v yurydychnii psykholohii ta ekspertyzi na prykladi vyznachennia emotsiino-psykholohichnoho stanu dytyny i prykhylnosti do batkiv [Problems of Diagnostics in Legal Psychology and Forensic Examination: The Case of Assessing a Child's Emotional and Psychological State and Attachment to Parents] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2018. Vol. 3, No. 1 (13). URL: https://expertize-journal.org.ua/psihologicheskaya-ekspertiza/653-problemy-diagnostiki-v-yuridicheskoj-psikhologii-i-ekspertize-na-primere-opredeleniya-emotsionalno-psikhologicheskogo-sostoyaniya-rebenka-i-privyazannosti-k-roditelyam (onovlena versiia vid 05.09.2021). [in Ukrainian].

2. Kompanets N. Problemy diahnostyky v yurydychnii psykholohii ta ekspertyzi na prykladi vyznachennia emotsiino-psykholohichnoho stanu dytyny i prykhylnosti do batkiv : prezentatsiia dopovidi. URL: http://vpa.org.ua/wp-content/uploads/2016/09/4_Наталія-Компанець-Проблеми-діагностики-в-юридичній-психології-та-експертизі.pdf (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

ДЕДУКТИВНО-КРИМІНОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД У ПСИХОЛОГІЧНОМУ МОДЕЛЮВАННІ ОСОБИ ЙМОВІРНОГО ЗЛОЧИНЦЯ[1] *(мова оригіналу — російська; назву подано в перекладі)*

Ірхін Ю. Б.

Реферат. Реферат представляє тези Ірхіна Ю. Б., опубліковані в збірнику матеріалів круглого столу «Судово-експертна діяльність: сучасний стан та перспективи розвитку» (Київ: Навчально-науковий інститут підготовки фахівців для експертно-криміналістичних підрозділів НАВС, 2015, с. 146–147). Автор розглядає побудову психологічної моделі особи ймовірного злочинця й наголошує, що особливе місце в ній посідають причинно-наслідкові зв'язки в злочинній поведінці об'єкта експертного дослідження. Поширене в чинній слідчій практиці застосування дедуктивно-кримінологічного підходу до моделювання особи злочинця спирається на описи фенотипових, соціально-демографічних, психологічних, кримінологічних та інших кримінально релевантних рис, однак, за даними досліджень автора, виявляється неефективним. Експертно-криміналістична практика, як стверджує Ірхін, засвідчує, що в умовах повної ймовірнісної неочевидності найдієвішим є індуктивно-кримінологічний підхід: його будують на аналізі релевантних даних про взаємозв'язок між параметрами правопорушення та узагальненими характеристиками осіб, які вчиняли подібні правопорушення. Положення тез корисні слідчим, криміналістам і психологам, які складають психологічний портрет невстановленого злочинця, бо застерігають від побудови моделі з загальних типологій і орієнтують на емпіричні зв'язки між ознаками злочину та особою.

Ключові слова: психологічне моделювання, особа злочинця, дедуктивно-кримінологічний підхід, індуктивно-кримінологічний підхід, психологічний портрет злочинця, профайлінг, причинно-наслідкові зв'язки, судово-експертна діяльність.

The Deductive Criminological Approach in Psychological Modelling of the Personality of a Presumed Offender

Irkhin Yu. B.

Abstract. The review presents theses by Irkhin Yu. B. published in the proceedings of the round table Forensic Expert Activity: Current State and Development Prospects (Kyiv: Educational and Research Institute for Training Specialists for Forensic Units of the National Academy of Internal Affairs, 2015, pp. 146–147). The author considers the construction of a psychological model of a presumed offender and stresses that causal relationships in the criminal behaviour of the person under expert study occupy a special place in such a model. The deductive criminological approach to modelling the offender, widespread in current investigative practice, relies on descriptions of phenotypic, socio-demographic, psychological, criminological and other criminally relevant traits, yet according to the author's research it proves ineffective. Forensic practice, Irkhin argues, shows that under conditions of complete probabilistic uncertainty the inductive criminological approach is the most effective, being built on the analysis of relevant data on the relationship between the parameters of an offence and the generalised characteristics of persons who have committed similar offences. The theses are useful to investigators, criminalists and psychologists who draw up a psychological profile of an unidentified offender, because they caution against building the model from general typologies.

Keywords: psychological modelling, offender personality, deductive criminological approach, inductive criminological approach, offender profiling, causal relationships, forensic expert activity.

Першоджерело: *Ирхин Ю. Б. Дедуктивно-криминологический подход в психологическом моделировании личности предполагаемого преступника. Судово-експертна діяльність: сучасний стан та перспективи розвитку : зб. матеріалів круглого столу / редкол.: О. Л. Кобилянський, П. Є. Антонюк, Є. Ю. Свобода. Київ : ННІПФЕКП НАВС, 2015. С. 146–147.*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 30.04.2017.*

References

1. Irkhin Yu. B. Deduktyvno-kryminolohichnyi pidkhid u psykholohichnomu modeliuvanni osoby ymovirnoho zlochyntsia [The Deductive Criminological Approach in Psychological Modelling of the Personality of a Presumed Offender] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2018. Vol. 3, No. 1 (13). URL: https://expertize-journal.org.ua/psihologicheskaya-ekspertiza/712-eduktivno-kriminologicheskij-podkhod (onovlena versiia vid 05.09.2021). [in Ukrainian].

2. Irkhin Yu. B. Deduktivno-kriminologicheskiy podkhod v psikhologicheskom modelirovanii lichnosti predpolagaemogo prestupnika. Sudovo-ekspertna diyalnist: suchasniy stan ta perspektivi rozvitku : zb. materialiv kruglogo stolu / redkol.: O. L. Kobilyanskiy, P. Ye. Antonyuk, Ye. Yu. Svoboda. Kiyiv : NNIPFEKP NAVS, 2015. S. 146–147. URL: http://www.naiau.kiev.ua/files/naukova-diyalnist/naukovi-zaxodi/zbirnuki/2015/zbir-sydova-eksp.pdf (data zvernennia: 04.11.2026). [in Russian].

1.3. ПРАВОВЕ ТА НАУКОВО-ПРИКЛАДНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

АМЕРИКАНСЬКА АСОЦІАЦІЯ ПОЛІГРАФОЛОГІВ АКРЕДИТУВАЛА 32 ШКОЛИ У СВІТІ, ЩО ГОТУЮТЬ І НАВЧАЮТЬ ПОЛІГРАФОЛОГІВ ЗА СТАНДАРТАМИ APA[1] *(мова оригіналу — російська; назву подано в перекладі)*

Реферат. Редакційний огляд знайомить читачів з опублікованими Американською асоціацією поліграфологів (APA) даними про 32 школи поліграфологів у світі, акредитовані APA на навчальну діяльність за міжнародними стандартами та стандартами асоціації; станом на 9 лютого 2017 р. для п'яти з них акредитацію позначено як таку, що закінчилася (EXPIRED). Акредитованими вважаються навчальні заклади, які добровільно погодилися відповідати мінімальним стандартам освіти й професійної підготовки APA. Ці стандарти передбачають щонайменше 400 академічних годин, які проводять лише очно, загальною тривалістю від 10 до 17 тижнів; навчальний тиждень має становити від чотирьох до шести робочих днів, а навчальний день — від шести до дев'яти годин без урахування обіду й перерв; не менш як 95 % годин мають проводити кваліфіковані викладачі, акредитовані APA. Джерельну базу становлять документи APA: перелік акредитованих шкіл, акредитаційний стандарт версії 2.02 для навчальних закладів, чинний з 1 січня 2015 р., анкета самооцінювання та форма перевірки навчального процесу, а також заявка на акредитацію школи. Повний перелік містить адреси, імена директорів і контакти шкіл: 17 у США (Каліфорнія, Флорида, Джорджія, Кентуккі, Меріленд, Нью-Гемпшир, Пенсильванія, Південна Кароліна, Техас, Вірджинія), серед них Backster School of Lie Detection, Marston Polygraph Academy, National Center for Credibility Assessment і поліграфна школа Департаменту громадської безпеки Техасу; дві у Великій Британії; чотири в Мексиці, чотири в Колумбії, одну в Перу; дві в Ізраїлі, по одній у Кореї та Сінгапурі. Акредитація закінчилася в Academy of Polygraph Science Latinamerica, Centro de Investigacion Forense y Control de Confianza, Escuela International de Poligrafia Militar, Israeli Government Polygraph School і MINDEF Centre for Credibility Assessment. Українських шкіл у переліку немає. Матеріал допомагає поліграфологам, які обирають місце навчання, а юристам, що оцінюють кваліфікацію фахівця, перевірити, чи відповідає його підготовка вимогам APA.

Ключові слова: Американська асоціація поліграфологів, акредитація шкіл, підготовка поліграфологів, стандарти навчання, акредитаційний стандарт APA, кваліфікація поліграфолога, міжнародний досвід.

The American Polygraph Association Has Accredited 32 Schools Worldwide That Train Polygraph Examiners to APA Standards

Abstract. This editorial review presents data published by the American Polygraph Association (APA) on 32 polygraph schools worldwide accredited by the APA to train examiners according to international and APA standards; as of 9 February 2017, the accreditation of five of them was marked as expired. Accredited schools are institutions that have voluntarily agreed to comply with the APA minimum standards for education and professional training. These standards require at least 400 academic hours delivered exclusively in person over 10 to 17 weeks, a training week of four to six working days,

six to nine hours of instruction per day excluding lunch and breaks, and at least 95 % of hours taught by qualified APA-accredited instructors. The review is based on APA documents: the list of accredited schools, the accreditation standard version 2.02 for training institutions in force since 1 January 2015, the self-assessment questionnaire and inspection form, and the application for school accreditation. The full list gives addresses, directors and contact details of 17 schools in the United States (California, Florida, Georgia, Kentucky, Maryland, New Hampshire, Pennsylvania, South Carolina, Texas and Virginia), including the Backster School of Lie Detection, Marston Polygraph Academy, the National Center for Credibility Assessment and the Texas Department of Public Safety school; two in the United Kingdom; four in Mexico, four in Colombia and one in Peru; two in Israel and one each in Korea and Singapore. No Ukrainian school appears on the list. The material helps polygraph examiners choose where to train and helps lawyers check whether an examiner's training meets APA requirements.

Keywords: American Polygraph Association, school accreditation, polygraph examiner training, training standards, APA accreditation standard, examiner qualification, international experience.

Першоджерело: *American Polygraph Association. Accredited Polygraph Schools (As of February 9, 2017).*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 12.02.2017.*

References

1. Amerykanska asotsiatsiia polihrafolohiv akredytuvala 32 shkoly u sviti, shcho hotuiut i navchaiut polihrafolohiv za standartamy APA [The American Polygraph Association Has Accredited 32 Schools Worldwide That Train Polygraph Examiners to APA Standards] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2018. Vol. 3, No. 1 (13). URL: https://expertize-journal.org.ua/detektor-lzhi-poligraf/677-amerikanskoj-assotsiatsiej-poligrafologov-akkreditovany-32-shkoly-zanimayushchiesya-podgotovkoj-i-obucheniem-poligrafologov-po-standartam-ara (onovlena versiia vid 14.02.2017). [in Ukrainian].

2. American Polygraph Association. Accredited Polygraph Schools (As of February 9, 2017). URL: http://www.polygraph.org/accredited_02-10-17.pdf (data zvernennia: 04.11.2026).

1.4. ТОЧКА ЗОРУ ФАХІВЦЯ

СПІРНІ ПИТАННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО І НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ КОМПЛЕКСНОЇ СУДОВОЇ ПСИХОЛОГО-ПСИХІАТРИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В УКРАЇНІ[1]

Ілейко В. Р., Каніщев А. В.

Реферат. Комплексна судова психолого-психіатрична експертиза (КСППЕ) має порівняно коротку, близько сорока років, історію, проте дедалі ширше застосовується в кримінальному, а останнім часом і в цивільному процесі. Ілейко В. Р. і Каніщев А. В. аналізують, як її регулюють законодавчі та нормативно-методичні акти України. Емпіричним підґрунтям слугує вивчення 40 випадків КСППЕ, призначених після однорідної судово-психіатричної експертизи, яка загалом відповіла на поставлені питання: судово-слідчі органи сприймали комплексну експертизу як значущіше дослідження, що апріорі має перевагу, здебільшого не обґрунтовували її призначення й не ставили під сумнів висновки первинної експертизи. Автори розглядають ст. 75 і 433 КПК України 1960 р., п. 12 постанови Пленуму Верховного Суду України від 30.05.1997 № 8, п. 27 постанови від 07.02.2003 № 2, п. 7 постанови від 16.04.2004 № 5 і п. 18 постанови від 15.05.2006 № 2, ст. 149 ЦПК України, Закон України «Про судову експертизу», Порядок проведення судово-психіатричної експертизи (наказ МОЗ України від 08.10.2001 № 397) та Інструкцію про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень (наказ Мін'юсту України від 08.10.1998 № 53/5). На їхню думку, постанови Пленуму лише декларують існування КСППЕ і спрямовують її на експертизу емоційних станів та експертизу неповнолітніх, зокрема на питання, які можна віднести до психологічного критерію обмеженої осудності. Окрему статтю про комплексну експертизу містить тільки ЦПК, а Закон і Порядок МОЗ не встановлюють жодних її особливостей. Комплексна експертиза постає різновидом комісійної, без визначення видів і методичних засад, тож до КСППЕ мають застосовуватися загальні вимоги до комплексних експертиз. Автори наголошують, що обов'язкові вимоги до висновку (експерт дає його від власного імені, несе особисту відповідальність і не виходить за межі своєї компетенції) суперечать формулюванню єдиного висновку експертами різних галузей та його спільному підписанню. Аналіз понять «спільний розгляд», «інтегративна оцінка», «загальна (єдина) відповідь» і «спільна (сукупна) компетенція» вони залишають для наступних публікацій. Праця корисна судовим психологам, психіатрам і юристам, які призначають КСППЕ або оцінюють її висновки.

Ключові слова: комплексна судова психолого-психіатрична експертиза, комісійна експертиза, правове регулювання судової експертизи, постанови Пленуму Верховного Суду України, висновок експерта, компетенція експерта, експертиза неповнолітніх, обмежена осудність, Цивільний процесуальний кодекс України.

Controversial Issues of Legislative and Regulatory Framework of Complex Forensic Psychological and Psychiatric Examination in Ukraine

Ileiko V. R., Kanishchev A. V.

Abstract. Complex forensic psychological and psychiatric examination (CFPPE) has a relatively short history of about forty years, yet it is increasingly used in Ukrainian criminal and, more recently,

civil proceedings. Ileiko V. R. and Kanishchev A. V. analyse how this examination is regulated at the legislative and regulatory-methodological levels. Their study of 40 CFPPE cases ordered after a single-discipline forensic psychiatric examination that had already answered the questions showed that investigators and courts regarded the complex examination as a more authoritative study and, in most cases, neither justified its appointment nor challenged the initial opinion. The authors review Articles 75 and 433 of the 1960 Criminal Procedure Code, resolutions of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine No. 8 of 30 May 1997, No. 2 of 7 February 2003, No. 5 of 16 April 2004 and No. 2 of 15 May 2006, Article 149 of the Civil Procedure Code, the Law of Ukraine On Forensic Examination, the forensic psychiatric examination procedure approved by Order of the Ministry of Health No. 397 of 8 October 2001 and the Instruction approved by Order of the Ministry of Justice No. 53/5 of 8 October 1998. They conclude that the Plenum resolutions merely declare the existence of CFPPE and direct it towards emotional states and juvenile cases, including issues of the psychological criterion of diminished responsibility. Only the Civil Procedure Code contains a separate article on complex examination; otherwise it is treated as a variety of commission examination without defined types or methodological principles. The authors argue that the mandatory rules that each expert gives an opinion in his or her own name, bears personal responsibility and stays within his or her competence contradict the practice of a single joint conclusion signed by experts from different fields.

Keywords: complex forensic psychological and psychiatric examination, commission examination, legal regulation of forensic examination, Supreme Court of Ukraine, expert opinion, expert competence, juvenile defendants, diminished responsibility, Civil Procedure Code of Ukraine.

Першоджерело: *Илейко В. Г., Канищев А. В. Спорные вопросы законодательного и нормативного регулирования комплексной судебной психолого-психиатрической экспертизы в Украине. Архив психиатрии. 2011. Т. 17, № 3. С. 58–60.*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 25.07.2013.*

References

1. Ileiko V. R., Kanishchev A. V. Spirni pytannia zakonodavchoho i normatyvnoho rehuliuvannia kompleksnoi sudovoi psykholoho-psykhiatrychnoi ekspertyzy v Ukraini [Controversial Issues of Legislative and Regulatory Framework of Complex Forensic Psychological and Psychiatric Examination in Ukraine] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2018. Vol. 3, No. 1 (13). URL: https://expertize-journal.org.ua/psihologicheskaya-ekspertiza/163-spornye-voprosy-zakonodatelnogo-i-normativnogo-regulirovaniya-kompleksnoj-sudebnoj-psikhologo-psikhiatricheskoj-ekspertizy-v-ukraine (onovlena versiia vid 28.07.2013). [in Ukrainian].

2. Ileyko V. G., Kanishchev A. V. Spornye voprosy zakonodatelnogo i normativnogo regulirovaniya kompleksnoy sudebnoy psikhologo-psikhiatricheskoy ekspertizy v Ukraine. Arkhiv psikhiatrii. 2011. T. 17, № 3. S. 58–60. URL: http://www.psychiatry.ua (data zvernennia: 04.11.2026). [in Russian].

1.5. ЮРИДИЧНА ПРАКТИКА

ОСНОВНІ НЕДОЛІКИ ПРИЗНАЧЕННЯ КОМПЛЕКСНОЇ СУДОВОЇ ПСИХОЛОГО-ПСИХІАТРИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ[1]

Каніщев А. В.

Реферат. Каніщев А. В. виходить з того, що призначення комплексної судової психолого-психіатричної експертизи (КСППЕ) традиційно вважають надзвичайно відповідальним процесуальним рішенням (Ф. С. Сафуанов, 1997; І. А. Кудрявцев, 1999), адже воно потребує обґрунтування потреби і в психіатричних, і в психологічних спеціальних знаннях. Судово-слідча практика, однак, засвідчує недоліки та спірні моменти, які показують, що такі експертизи не завжди зумовлені інтересами справи. Емпіричну базу становлять 70 випадків стаціонарної КСППЕ щодо неповнолітніх підекспертних: у 67 експертизу призначено постановою слідчого, у 3 – постановою суду. У 42 постановах не було вказівки на комплексний характер експертизи; у 12 замість психолого-психіатричної призначали однорідну судово-психіатричну, хоча ставили і психіатричні, і психологічні питання; ще в 7 випадках за призначеної КСППЕ експертам не поставили жодного психологічного питання. Психологічні питання часто формулювали неточно й недиференційовано, без урахування обставин справи та процесуального статусу особи, а подекуди механічно переносили в постанову майже всі можливі питання з науково-методичних рекомендацій Мін'юсту України. У 26 випадках ставили питання про вплив психологічних особливостей на правильне сприйняття обставин і здатність давати показання, доречні радше щодо свідків, ніж обвинувачених, причому даних про сумнів слідства в конкретних показаннях цих обвинувачених автор не знайшов. У 15 випадках питали про фізіологічний афект чи інші емоційні стани, хоча обставини (виразні корисливі мотиви, вживання значної кількості алкоголю) не давали для цього підстав; у 9 – про вік, якому відповідає психічний розвиток неповнолітнього, у 5 – про досягнення віку кримінальної відповідальності. Висновок автора такий: слідчі й судді нечітко уявляють завдання КСППЕ та підстави її призначення, найчастіше плутаючи межі компетенції судово-психологічної експертизи, тож психологічну складову додають «про всяк випадок», вважаючи комплексну експертизу вагомішим доказом. Необґрунтоване призначення порушує права учасників процесу, затягує строки розслідування й безпідставно збільшує навантаження на експертів, тому доцільно регулярно аналізувати такі помилки для вдосконалення судово-слідчої практики й підвищення обґрунтованості постанов про призначення КСППЕ.

Ключові слова: комплексна судова психолого-психіатрична експертиза, призначення експертизи, неповнолітні підекспертні, питання експертові, компетенція судово-психологічної експертизи, фізіологічний афект, постанова слідчого, судово-психіатрична експертиза, здатність давати показання, судово-слідча практика.

Main Shortcomings in Ordering Complex Forensic Psychological and Psychiatric Examinations in Criminal Proceedings

Kanishchev A. V.

Abstract. Kanishchev A. V. starts from the view, going back to F. S. Safuanov (1997) and I. A. Kudryavtsev (1999), that ordering a complex forensic psychological and psychiatric examination is a highly responsible procedural decision requiring justification of the need for both psychiatric and psychological expertise. Judicial and investigative practice, however, reveals shortcomings showing that such examinations are not always ordered in the interests of the case. The study covers 70 inpatient complex examinations of juvenile examinees, 67 ordered by investigators and 3 by courts. In 42 cases the order did not indicate the complex nature of the examination; in 12 a single-discipline forensic psychiatric examination was ordered although both psychiatric and psychological questions were asked; in 7 no psychological question was put despite a complex examination being ordered. Psychological questions were often vague and undifferentiated, ignored the circumstances of the case and the procedural status of the person, or mechanically copied almost all questions listed in the methodological recommendations of the Ministry of Justice of Ukraine. In 26 cases experts were asked about the ability to perceive circumstances and give testimony, questions more suitable for witnesses than for accused persons; in 15 about physiological affect, although clear mercenary motives or heavy drinking gave no grounds for it; in 9 about the age corresponding to the juvenile's mental development and in 5 about reaching the age of criminal responsibility. The author concludes that investigators and judges have an unclear idea of the tasks and grounds of such examinations, especially of the limits of forensic psychological competence, and add the psychological component just in case. Unjustified orders violate participants' rights, delay investigations and overload experts, so regular analysis of such errors is recommended.

Keywords: complex forensic psychological and psychiatric examination, ordering an examination, juvenile examinees, questions to the expert, forensic psychological competence, physiological affect, investigator's order, forensic psychiatric examination, ability to testify, investigative practice.

Першоджерело: *Канищев А. В. Основные недостатки назначения комплексной судебной психолого-психиатрической экспертизы в уголовном процессе. Архив психиатрии. 2012. Т. 18, № 1. С. 105–106. Реферат оприлюднено в журналі 25.07.2013.*

References

1. Kanishchev A. V. Osnovni nedoliky pryznachennia kompleksnoi sudovoi psykholoho-psykhiatrychnoi ekspertyzy v kryminalnomu protsesi [Main Shortcomings in Ordering Complex Forensic Psychological and Psychiatric Examinations in Criminal Proceedings] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2018. Vol. 3, No. 1 (13). URL: https://expertize-journal.org.ua/psihologicheskaya-ekspertiza/164-osnovnye-nedostatki-naznachenie-kompleksnoj-sudebnoj-psikhologo-psikhiatricheskoj-ekspertizy-v-ugolovnom-protsesse (onovlena versiia vid 28.07.2013). [in Ukrainian].

1.6. СТОРІНКА ВЧЕНОГО

АНАЛІЗ ПРАКТИКИ ПРИЗНАЧЕННЯ КОМПЛЕКСНОЇ СУДОВОЇ ПСИХОЛОГО-ПСИХІАТРИЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ЩОДО НЕПОВНОЛІТНІХ ОБВИНУВАЧЕНИХ[1]

Каніщев А. В.

Реферат. Каніщев А. В. аналізує, наскільки обґрунтовано органи досудового слідства й суди призначають комплексну судову психолого-психіатричну експертизу (КСППЕ) неповнолітнім обвинуваченим. Актуальність теми автор пояснює статистикою: в Україні КСППЕ становить понад 90 % усіх комплексних судово-психіатричних експертиз, частка яких сягає 12–13 % від загальної кількості судово-психіатричних експертиз, а серед експертиз неповнолітніх утричі більша. Матеріалом стала суцільна вибірка з 70 стаціонарних КСППЕ неповнолітніх обвинувачених, проведених за 2004–2008 рр. в одному з міжобласних центрів судово-психіатричної експертизи. Постанови про призначення експертизи вивчено за трьома напрямами: правильність найменування експертизи та його відповідність поставленим питанням, аргументація призначення і зміст психологічних питань. Правильну назву експертизи містили лише 20 постанов (29 %); більш ніж у 40 % випадків її комплексний характер не зазначено, у 12 постановах (17 %) призначено однорідну судово-психіатричну експертизу, у 9 (13 %) назва в заголовку не збігалася з резолютивною частиною. Істотні дефекти, що унеможливлювали проведення саме КСППЕ, мали 17 постанов (24 %), проте жодного клопотання про уточнення постанови експерти не заявили. Галузь потрібних спеціальних знань (психіатрія і психологія) належно визначено лише в 9 постановах (13 %), а обґрунтування потреби у спільному вирішенні психіатричних і психологічних питань не знайдено в жодній. Питання про фізіологічний афект чи інші виражені емоційні стани (15 постанов) в усіх випадках були очевидно безпідставними, а у 26 постановах (37 %) обвинуваченим ставили питання про здатність правильно сприймати обставини й давати показання, доречне лише щодо свідків. За Каніщевим А. В., недоліки мають системний характер і зумовлені нечітким розумінням слідчими й суддями меж компетенції судово-психіатричної та судово-психологічної експертиз, призначенням психологічної складової «про всяк випадок» і хибним уявленням про більшу доказову вагу КСППЕ, яке підтримують окремі постанови Пленуму Верховного Суду України 2003–2006 рр. Надмірне призначення КСППЕ, на думку автора, може порушувати права учасників процесу, затягує розслідування, збільшує навантаження на експертів і витрати, розмиває межі доказування. Автор радить регулярно аналізувати такі помилки, а експертам – суворо дотримуватися закону під час прийняття експертизи до провадження й роз'яснювати слідчим і суддям її можливості.

Ключові слова: комплексна судова психолого-психіатрична експертиза, судово-психологічна експертиза, судово-психіатрична експертиза, неповнолітні обвинувачені, призначення експертизи, постанова про призначення експертизи, експертні питання, спеціальні знання, фізіологічний афект, Пленум Верховного Суду України.

Analysis of the Practice of Appointing Complex Forensic Psychological and Psychiatric Examinations of Juvenile Accused Persons

Kanishchev A. V.

Abstract. Kanishchev A. V. examines how well-founded the appointment of a complex forensic psychological and psychiatric examination (CFPPE) is when pre-trial investigation bodies and courts deal with juvenile accused persons. The topic is motivated by Ukrainian statistics: CFPPE accounts for over 90 % of all complex forensic psychiatric examinations, which make up 12–13 % of forensic psychiatric examinations overall and three times as much among examinations of minors. The study covers a continuous sample of 70 inpatient CFPPEs of juvenile accused carried out in 2004–2008 at one interregional forensic psychiatric centre. Appointment orders were analysed for the correctness of the examination's name and its consistency with the questions posed, for the reasons given and for the content of psychological questions. Only 20 orders (29 %) named the examination correctly; over 40 % omitted its complex character, 12 (17 %) ordered a single-discipline psychiatric examination, and in 9 (13 %) the heading contradicted the operative part. Seventeen orders (24 %) had defects that ruled out a CFPPE, yet experts never requested clarification. The required fields of expertise were properly specified in only 9 orders (13 %), and none justified the joint resolution of psychiatric and psychological issues. Questions about physiological affect or other intense emotional states (15 orders) were groundless in every case, and 26 orders (37 %) asked about the accused's ability to perceive events and testify, an issue relevant to witnesses. The author concludes that the shortcomings are systemic, stemming from a vague understanding of the boundaries between forensic psychiatric and psychological expertise, a 'just in case' approach and a mistaken belief in the greater evidential weight of CFPPE, reinforced by several resolutions of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine.

Keywords: complex forensic psychological and psychiatric examination, forensic psychological examination, forensic psychiatric examination, juvenile accused, appointment of examination, examination order, expert questions, special knowledge, physiological affect, Plenum of the Supreme Court of Ukraine.

Першоджерело: *Канищев А. В. Анализ практики назначения комплексной судебной психолого-психиатрической экспертизы в отношении несовершеннолетних обвиняемых. Архив психиатрии. 2012. Т. 18, № 3. С. 74–78.*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 25.07.2013.*

References

1. Kanishchev A. V. Analiz praktyky pryznachennia kompleksnoi sudovoi psykholoho-psykhiatrychnoi ekspertyzy shchodo nepovnolitnikh obvynuvachenykh [Analysis of the Practice of Appointing Complex Forensic Psychological and Psychiatric Examinations of Juvenile Accused Persons] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2018. Vol. 3, No. 1 (13). URL: https://expertize-journal.org.ua/psihologicheskaya-ekspertiza/165-analiz-praktiki-naznacheniya-kompleksnoj-sudebnoj-psikhologo-psikhiatricheskoj-ekspertizy-v-otnoshenii-nesovershennoletnikh-obvinyaemykh (onovlena versiia vid 28.07.2013). [in Ukrainian].

2. Kanishchev A. V. Analiz praktiki naznacheniya kompleksnoy sudebnoy psikhologo-psikhiatricheskoy ekspertizy v otnoshenii nesovershennoletnikh obvinyaemykh. Arkhiv psikhiatrii. 2012. T. 18, № 3. S. 74–78. URL: http://www.psychiatry.ua (data zvernennia: 04.11.2026). [in Russian].

ЧИТАЧІ ТАКОЖ ШУКАЮТЬ

В ІНТЕРНЕТІ

Пошукові запити зі словом «експертиза», які найчастіше вводили користувачі Google в Україні у січні–лютому 2018 р. — у період виходу цього номера[8]:

№	Запит	Індекс
1	судова експертиза	100
2	судово медична експертиза	39
3	екологічна експертиза	30
4	кпк	26
5	психологічна експертиза	25
6	товарознавча експертиза	18
7	експертиза проектної документації	16
8	психофізіологічна експертиза	16

Індекс популярності Google Trends: 100 — найчастіший запит періоду, решта — у відсотках від нього. Абсолютної кількості пошуків Google не оприлюднює.

У ЖУРНАЛІ

Матеріали цього номера, які читачі відкривали найчастіше, — кількість переглядів їхніх сторінок на сайті журналу станом на 06.11.2026:

№	Матеріал	Переглядів
1	*Петрюк П. Т., Перевозна Т. А., Кузьмінов В. Н.* Комплексна судова психолого-психіатрична експертиза: варіанти помилкового призначення	4 728
2	*Холопова Е. Н.* Судово-психологічна експертиза під час дослідження обставин, що виключають злочинність діяння	3 095
3	*Каніщев А. В.* Аналіз практики призначення комплексної судової психолого-психіатричної експертизи щодо неповнолітніх обвинувачених	2 810
4	Американська асоціація поліграфологів акредитувала 32 школи у світі, що готують і навчають поліграфологів за стандартами APA	2 774
5	*Ілейко В. Р., Каніщев А. В.* Спірні питання законодавчого і нормативного регулювання комплексної судової психолого-психіатричної експертизи в Україні	2 676

Лічильник сайту журналу рахує всі відкриття сторінки матеріалу від дня її оприлюднення. Перегляди саме за період виходу номера журнал фіксує з листопада 2026 р.

Станьте автором журналу. Редакція приймає статті науковців, судових експертів, адвокатів, психологів і здобувачів наукових ступенів з юридичної психології, судово-пси-

хологічної експертизи, застосування поліграфа та спеціальних знань у юридичній практиці. Публікація безкоштовна, статтям редакція присвоює DOI, а читають їх ті, хто щодня працює в судах. Приєднуйтеся до спільноти судових експертів і дослідників: вимоги до статей і тез див. у розділі «Вимоги до оформлення»[9].

Потрібен судовий експерт? Якщо у справі, яку розглядає суд, виникли питання, що потребують спеціальних знань у галузі психології, зокрема щодо моральних страждань, психологічного стану учасника процесу, інтересів дитини чи психофізіологічного дослідження із застосуванням поліграфа, зверніться до редакції. Допоможемо визначитися з видом експертизи, сформулювати питання експертові й знайти фахівця з належною кваліфікацією. Запит — через форму «Консультація» на сайті журналу[10] або за телефоном +38 (093) 476-72-60.

Як цитувати номер

Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці : реферативно-науковий online журнал. 2018. Т. 3, № 1 (13). 28 с. DOI: https://doi.org/10.53672/ej.1.2018. URL: https://expertize-journal.org.ua/nomera/853-2018-1-18.

References

1. Pro metu stvorennia Internet-vydannia [On the Purpose of Creating the Online Publication]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/o-celyah (onovlena versiia vid 29.06.2022). [in Ukrainian].

2. Kyivskyi mizhnarodnyi sudovo-ekspertnyi instytut psykholohichnoi ekspertyzy i doslidzhen na polihrafi [Kiev International Forensic Expert Institute of Psychological Expertise and Researchs on Polygraph, LLC] : zapys u reiestri naukovykh orhanizatsii Research Organization Registry (ROR). URL: https://ror.org/02xc7et08 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

3. Vytiah z Yedynoho derzhavnoho reiestru veteraniv viiny vid 31.10.2026 № 31102026-00003569 [Extract from the Unified State Register of War Veterans of 31.10.2026 No. 31102026-00003569] : vidomosti pro subiekta veteranskoho pidpryiemnytstva (Nazarov Oleh Anatoliiovych) / Ministerstvo u spravakh veteraniv Ukrainy. Opryliudneno na storintsi "Pro naukovo-referatyvne vydannia" saitu zhurnalu. URL: https://expertize-journal.org.ua/o-nauchnom-izdanii (onovlena versiia vid 08.11.2026). [in Ukrainian].

4. Redaktsiina kolehiia [Editorial Board]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/redaktsijna-kolegiya (onovlena versiia vid 09.11.2026). [in Ukrainian].

5. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi [Forensic Psychological Examination. Application of Polygraph and Special Knowledge in Legal Practice]. 2018. Vol. 3, No. 1 (13). DOI: https://doi.org/10.53672/ej.1.2018. [in Ukrainian].

6. DSTU 3017:2015. Informatsiia ta dokumentatsiia. Vydannia. Osnovni vydy. Terminy ta vyznachennia poniat [Information and Documentation. Publications. Main Types. Terms and

Definitions]. [Chynnyi vid 2016-07-01]. Vyd. ofits. Pp. 4.14.2.2, 4.14.2.7. Referaty prats, opryliudnenykh ranishe, podano iz zaznachenniam imeni avtora ta dzherela zapozychennia vidpovidno do p. 1 ch. 2 st. 22 Zakonu Ukrainy "Pro avtorske pravo i sumizhni prava" vid 01.12.2022 № 2811-IX; akty orhaniv derzhavnoi vlady ta ofitsiini dokumenty sudovoho kharakteru ne okhoroniaiutsia avtorskym pravom (p. 3 ch. 1 st. 8 tsoho Zakonu). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20 (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

7. Vrehulovano poriadok vykorystannia polihrafiv v politsii. YURLIHA (LIHA:ZAKON). URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/167669_vregulovano-poryadok-vikoristannya-polgrafv-v-polts (data zvernennia: 04.11.2026). [in Ukrainian].

8. Google Trends : poshukovyi termin «ekspertyza», Ukraina, 01.01.2018–28.02.2018 [Google Trends: Search Term “ekspertyza”, Ukraine, 01.01.2018–28.02.2018]. URL: https://trends.google.com/trends/explore?date=2018-01-01%202018-02-28&geo=UA&q=%D0%B5%D0%BA%D1%81%D0%BF%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B8%D0%B7%D0%B0&hl=uk (data zvernennia: 06.11.2026). [in Ukrainian].

9. Vymohy do oformlennia statei i tez [Requirements for Articles and Abstracts]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/vimogi-do-oformlennya (onovlena versiia vid 08.11.2026). [in Ukrainian].

10. Konsultatsiia: zapyt na provedennia sudovoi psykholohichnoi ekspertyzy, doslidzhennia [Consultation: Request for a Forensic Psychological Examination or Study]. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi : vebsait. URL: https://expertize-journal.org.ua/konsultacia (onovlena versiia vid 28.10.2023). [in Ukrainian].

Відомості про журнал

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

Назва: реферативно-науковий журнал «Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці» (Forensic Psychological Examination. Application of Polygraph and Special Knowledge in Legal Practice). Електронне (online) видання.

Ідентифікатори: ISSN 2521-1463 (Online); штриховий код EAN-13 для періодичних видань 9772521146000; державний український ідентифікатор медіа R40-05509 (рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення від 26.09.2024 № 2785); префікс DOI 10.53672 (Crossref).

Засновник і видавець: кандидат психологічних наук, доцент, ветеран війни — учасник бойових дій, суб'єкт ветеранського підприємництва Назаров Олег Анатолійович. Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК № 8355 від 09.06.2025.

Видається за сприяння ТОВ «Київський міжнародний судово-експертний інститут психологічної експертизи і досліджень на поліграфі»; міжнародний ідентифікатор наукової організації ROR 02xc7et08.

Галузь: юридичні, психологічні науки. Періодичність: 1 раз на два місяці. Мови видання: українська, англійська.

Увага! Електронне видання не внесено до затвердженого Міністерством освіти і науки України переліку наукових фахових видань України.

ІСТОРІЯ ВИДАННЯ

Журнал засновано у травні 2016 р. кандидатом психологічних наук, доцентом, експертом-поліграфологом, правознавцем О. А. Назаровим на базі інформаційно-правового вебсайту з метою популяризації можливостей судово-психологічної експертизи, застосування поліграфа та інших спеціальних знань у юридичній практиці. Редакційну колегію сформовано у квітні 2017 р. під час ISSN-реєстрації видання.

БАЗИ ДАНИХ, РЕЄСТРИ ТА БІБЛІОТЕКИ

Реєстр суб'єктів у сфері медіа; Google Scholar; ISSN International Centre — ISSN Portal; Crossref; Scilit (MDPI); Відкритий український індекс цитувань (OUCI, ДНТБ України); ICI World of Journals (Index Copernicus, паспорт журналу); Реєстр наукових видань України (УкрІНТЕІ); Polska Bibliografia Naukowa (PBN). Інші каталоги: ResearchBib.

ПОЛІТИКА ВІДКРИТОГО ДОСТУПУ

Видання практикує політику негайного відкритого доступу до опублікованого змісту, підтримуючи принципи вільного поширення наукової інформації та глобального обміну знаннями задля загального суспільного прогресу.

КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ

Поштова адреса: 01001, м. Київ-1, вул. Хрещатик, 22, абонентська скринька В-62. Засновник — видавець: тел. +38 (093) 476-72-60; e-mail: nazarovua@ukr.net. Заступники головного редактора: д-р психол. наук, професор Євдокимова Наталя Олексіївна (yevdokymova@ukr.net); д-р юрид. наук, професор Кириченко Олександр Анатолійович (alankir23@ukr.net). Сайт: expertize-journal.org.ua; e-mail редакції: info@expertize-journal.org.ua.

ЕЛЕКТРОННЕ НАУКОВЕ ВИДАННЯ

Судово-психологічна експертиза. Застосування поліграфа і спеціальних знань в юридичній практиці

2018. Том 3, № 1 (13)
січень–лютий 2018 року

Реферативно-науковий online журнал

Засновник, видавець, відповідальний за випуск — Назаров О. А.

Видається за сприяння Київського міжнародного судово-експертного інституту психологічної експертизи і досліджень на поліграфі (ROR 02xc7et08).

Формат А4 (210×297 мм). Гарнітура Source Serif 4. Обсяг 28 с.

DOI 10.53672/ej.1.2018. Ідентифікатор медіа R40-05509. ISSN 2521-1463 (Online).

Видавник Назаров О. А. Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК № 8355 від 09.06.2025.

01001, м. Київ-1, вул. Хрещатик, 22, а/с В-62. Тел. +38 (093) 476-72-60. E-mail: nazarovua@ukr.net

expertize-journal.org.ua